

Iveta Golta

**KARAVĪRA
DISCIPLINĀRATBILDĪBA**

Monogrāfija

UDK 344
Go370

Iveta Golta

KARAVĪRA DISCIPLINĀRATBILDĪBA

Sērija "Tiesību zinību bibliotēka" Nr. 43

Monogrāfiju izdošanai rekomendējusi Biznesa augstskolas *Turība* Zinātnes padome (protokols Nr. 14/2023, 21.11.2023.).

Recenzenti

Dr.iur. Vitolds Zahars, Daugavpils Universitāte, profesors (Latvija)

Dr.iur. Raimundas Kalesnykas, Kazimieras Simonavičius universitāte,
profesors (Lietuva)

ISBN 978-9934-543-48-7

© SIA "Biznesa augstskola Turība", 2024, 362 lpp.

© Golta I., 2024

Izdevējs "Biznesa augstskola *Turība*"

E-pasts: izdevnieciba@turiba.lv

Iespiests SIA "Drukātava"

SATURS

SAĪSINĀJUMU SARAKSTS.....	5
PRIEKŠVārds.....	6
IEVADS.....	9
1. TIESĪBU SUBJEKTS – KARAVĪRS	29
1.1. Karavīra jēdziens	29
1.2. Karavīra būtība dažādos tiesību institūtos	34
1.2.1. Valsts pārvaldē	38
1.2.2. Nacionālajos bruņotajos spēkos	47
1.2.3. Valsts dienestā	52
1.3. Karavīrs – militāro tiesību subjekts	58
1.3.1. Militāro tiesību priekšmets un militāro tiesību avoti... 61	
1.3.2. Militāro tiesību un administratīvo tiesību mijiedarbība	71
2. KARAVĪRA TIESISKAIS STATUSS.....	86
2.1. Karavīra tiesiskā statusa jēdziens, būtība un elementi no vēsturiskā un mūsdienu skatupunkta.....	86
2.1.1. Karavīra tiesības un ierobežojumi.....	90
2.1.2. Karavīra pienākumi.....	101
2.1.3. Disciplināratbildība	113
2.1.4. Karavīra gods un cieņa.....	136
2.2. Karavīra tiesiskā statusa ģenēze.....	154
3. KARAVĪRA DISCIPLINĀRATBILDĪBA UN DISCIPLINĀRAIS PROCESS	162
3.1. Karavīra disciplināratbildības teorētiskais un tiesiskais raksturojums.....	162

3.2. Karavīra disciplinārā procesa un disciplināro procedūru teorētiskais un tiesiskais raksturojums	210
3.2.1. Disciplinārlietas ierosināšana un izskatīšana.....	214
3.2.2. Disciplinārlietas pabeigšana.....	221
3.3. Karavīra disciplinārsoda izpilde un disciplināratbildības sekas.....	224
3.3.1. Disciplinārsods	227
3.3.2. Disciplinārā sodāmība.....	234
4. KARAVĪRA DISCIPLINĀRĀ PRAKSE	240
4.1. Disciplinārlieta par valsts noslēpuma normu pārkāpumu	240
4.2. AK Lēmumi, ar kuriem apmierināti karavīru iesniegumi.....	250
4.3. AK Lēmumi, ar kuriem daļēji apmierināti karavīru iesniegumi	273
4.4. Disciplinārās prakses apkopojums.....	301
SECINĀJUMI	307
SUMMARY.....	310
PĒCVĀRDS	332
PATEICĪBAS	338
IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS.....	340

SAĪSINĀJUMU SARAKSTS

- AAL** Administratīvās atbildības likums
- AK** Latvijas Republikas Aizsardzības ministrijas Apelācijas komisija
- AM** Latvijas Republikas Aizsardzības ministrija
- APL** Administratīvā procesa likums
- AŠ** Latvijas Republikas Aizsardzības ministrijas Apvienotais štābs
- ĢI** Latvijas Republikas Aizsardzības ministrijas Audita un inspekcijas departamenta Ģenerālinspekcija
- KZMDR** MK noteikumi Nr. 947 “Karavīru un zemessargu militārās disciplīnas reglaments” (*Nav spēkā*)
- LPVN** Likums par valsts noslēpumu
- MDL** Militārā dienesta likums
- MIDIL** Militārās disciplināratbildības likums
- MDIR** Militārā dienesta iekārtas reglaments
- NBS** Nacionālie Bruņotie Spēki
- AUIDN** Aizsardzības ministrijas Reglaments Nr. 1REGL “Audita un inspekcijas departamenta nolikums”
- AKDR** Reglaments Nr. 14-REGL “Apelācijas komisijas darba reglaments”
- LPIKNVAD** . Likums par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā
- RPDVI** Eiropas Padomes 1980. gada 11. marta rekomendācija Nr. (80)2 “Par diskrētās varas izmantošanu valsts pārvaldē”
- RPIA** Eiropas Padomes 1977. gada 28. septembra rezolūcija Nr. (77)31 “Par indivīdu aizsardzību attiecībā uz valsts pārvaldes izdotajiem aktiem”
- Satversme** .. Latvijas Republikas Satversme

PRIEKŠVārds

Monogrāfija “Karavīra disciplinārbildība” ir pirmais zinātniskais pētījums militāro tiesību jomā Latvijā un tās pamatā ir ar tādu pašu nosaukumu 2022. gada 9. martā Biznesa augstskolā *Turība* aizstāvētais Promocijas darbs, kurā visaptveroši un padziļināti tiek pētīti karavīra jēdziens un būtība, arī kā tiesību subjektam valsts pārvaldē, Aizsardzības ministrijas Nacionālajos bruņotajos spēkos (NBS) un valsts dienestā, karavīra tiesiskā statusa ģenēze un tā elementi, disciplinārbildības un disciplinārā procesa tiesiskie un teorētiskie aspekti, NBS disciplinārā prakse.

Visā pasaulē valsts drošība ir svarīgākais valsts pastāvēšanas un saglabāšanās nosacījums. Valsts drošība var tikt apdraudēta divējādi: iekšēji un ārēji. Ārējās drošības nodrošinātāji Latvijā ir NBS, kur dienējošie aktīvā dienesta karavīri ir amatpersonas, kurām ir īpašas dienesta attiecības ar Latvijas Republiku un kas ir sabiedrības daļa, kas rūpējas par valsts drošību gan Latvijā, gan starptautisko misiju rajonos kolektīvās aizsardzības ietvaros, tādējādi katru NBS aktīvā dienesta karavīru var uzskatīt par Latvijas ārējās drošības pamatu.

Militārā dienesta unikālā daba neapšaubāmi rada daudz ar cilvēktiesībām saistītu jautājumu arī aktīvā dienesta karavīram, tai skaitā par tā tiesībām uz aizstāvību.

Monogrāfijā ir identificētas un pierādītas esošās problēmas, tai skaitā tās, kas liedz aktīvā dienesta karavīram pilnvērtīgas iespējas aizstāvēt sevi visa disciplinārā procesa laikā, arī padomdevēja neesamības dēļ, un piedāvātais risinājums šo problēmu novēršanā varēs turpmāk kalpot kā pienesums tiesību doktrīnā un tiesiskajā regulējumā, nodrošinot karavīram pilnvērtīgas tiesības uz aizstāvību visa disciplinārā procesa laikā, tādējādi paplašinot NBS karavīru tiesību tvērumu disciplinārbildības kontekstā Latvijā kā demokrātiskā un tiesiskā valstī, ņemot vērā arī pašreizējo ģeopolitisko situāciju pasaulē drošības jomā.

Monogrāfija ir adresēta visiem interesentiem, topošajiem un esošajiem karavīriem, arī militāro tiesību pētniekiem, bet galvenokārt – to piemērotājiem Latvijā, ņemot vērā šī specifiskā tiesību insitūta sarežģīto juridisko dabu, jo militāro dienestu regulē gan administratīvo tiesību un administratīvā procesa tiesību normas, gan arī vispārējās un speciālās militāro tiesību normas, kas nosaka karavīra bezierunu pakļaušanos augstākstāvošu komandieru rakstiski un mutiski dotām pavēlēm (rīkojumiem) un norādījumiem. Jebkuram disciplinārajam procesam, ieskaitot arī ar to saistītās disciplinārās procedūras, sākot jau no disciplinārlietas ierosināšanas brīža, ir jānorit profesionāli, tas jāveic kompetentai personai, pamatojoties uz juridisko metodi un ievērojot karavīra tiesības uz aizstāvību. Dienesta izmeklēšanas laikā karavīra vaina militārās disciplīnas pārkāpumā ir jāpierāda, tā nevar tikt prezumēta. Militāro tiesību piemērotājiem jebkurā no disciplinārā procesa posmiem ir jābūt izpratnei gan par militāro tiesību jēdzienu un terminu jēgu un būtību, kā arī par to, ka militārā dienesta attiecību būtiskākā atšķirība no citiem valsts dienesta veidiem Latvijā ir to pamatā esošās valsts imperatīvās militārās intereses, kas vērstas uz valsts pastāvēšanas un suverenitātes nodrošināšanu, no kā izriet, ka militārais dienests ir valsts dienesta īpašs veids, kas atšķiras no civilā dienesta ar savu mērķi, bruņota spēka piemērošanas līdzekļiem, metodēm, iespējām un nosacījumiem mērķu sasniegšanā. Lai piemērotu militāro tiesību normas, ir jābūt izpratnei arī par to, ka militārais dienests ir vissarežģītākais un smagākais darbības veids, kam nav normēts darba laiks, tas ir stingri reglamentēts ar noteiktu kārtību, noteikumu un standartu ievērošanu, prasa karavīra pilnu pašatdevi, augstu profesionālismu un īpašu atbildību par veicamajiem pienākumiem, tai skaitā disciplināratbildību, kas tiek definēta kā karavīra atbildība par militārās disciplīnas pārkāpumiem un kuras vienīgais mērķis ir nodrošināt normālu dienesta pienākumu izpildi. Jebkuram militāro tiesību normu piemērotājam ir jāizprot, ka

disciplinārsods, kam seko par nodokļu maksātāju naudu apmācīta, sagatavota, ekipēta un labi atalgota karavīra atvaļināšana no aktīvā dienesta pirms noteiktā laika, nenoliedzami samazina valsts aizsardzības un militāro kapacitāti, kas negatīvi ietekmē Latvijas ārējās drošības pamatu.

Monogrāfijai impulsu deva autores vēlme bagātināt ar atziņām Latvijas Republikas militāro tiesību doktrīnu un profesionālā pieredze, kas gūta militārā darbinieka amatā vienā no NBS struktūrvienībām, tā tiek balstīta reālajā NBS disciplinārajā un tiesu praksē, uz kā pamata tika veikta argumentācija, izdarīti secinājumi un izvirzīti priekšlikumi.

Monogrāfiju autore veltījusi karavīriem – Latvijas aizstāvjiem un Ukrainas varoņiem!

Jānis Načisčionis,
Dr.iur., profesors, LZP eksperts

IEVADS

Pirms 100 gadiem, apvienojot Jāņa Baloža Atsevišķo brigādi ar Jorģa Zemitāna Ziemeļlatvijas brigādi, ar Kārļa Ulmaņa Pagaidu valdības rīkojumu tika izveidota Latvijas armija. Par pirmo virspavēlnieku kā kompromisa figūru iecēla ģenerāli Dāvidu Sīmansonu, bet savstarpēji konkurējošajiem Zemitānam un Balodim izteica pateicību “par pašizliedzīgu darbību cīņā par Latvijas valsts ideju un viņas neatkarību”. Veidojot armiju, no Baloža brigādes organizēja Kurzemes divīziju, bet no Zemitāna ziemeļniekiem – Vidzemes divīziju. Abās kopā sanāca ap 25 tūkstošiem vīru, kuru rīcībā atradās arī 13 lielgabali un pāris bruņotu vilcienu, dažas bruņumašīnas un lidmašīnas. Jaunajai armijai trūka visa – no ietērpiem līdz ieročiem, bet Latvijas sargi stāvēja savās vietās, sargādami savu zemi un brīvību no svešu varu uzmācības¹.

Senators Fricis Zilbers² laikā, kad Latvijas valsts gatavojās svinēt savas pastāvēšanas 20 gadus, teica, ka tautas brīvības un neatkarīgas Latvijas valsts domu un ideju mūsu tautas darbinieki un brīvības cīnītāji visos laikos ir stādījuši augstāk par visu, par to likuši, kļīlā savas personīgās intereses, un šī ideja beidzot esot novedusi pie vēlamā mērķa – pie uzvaras, kad daudzi cīnītāji nolikuši par šo mērķi savas dzīvības, jo tikai par tādu maksu un ieročiem rokā tautas iegūst un varot paturēt savu zemi, valsti, brīvību, tiesības, godu, maizi un dzīvību³, piebilstot, ka šo 20 gadu laikā ir novērsti kara postījumi, ir

¹ Sprūde, V. (2019. gada 10. jūlijā). 1919. gada 10. jūlijā. Latvijas armijas dzimšanas diena. Iegūts 01.08.2020. no <https://www.la.lv/1919-gada-10-julija-latvijas-armijas-dzimsanas-diena>

² Zvejniece, R. (2017). Juristu likteņi. *Jurista Vārds* Nr. 42 (996), 22.–27. lpp.

³ Zilbers, F. (1919). *Pirmie 20 gadi. Tieslietu ministrijas Vēstnesis*. 1938. Tieslietu ministrijas izdevums. Rīga: A. Gulbja grāmatu spiestuve, 957. lpp.

izdoti un stājušies spēkā daudzi jauni likumi, tai skaitā *Sodu likums*, un radīta stipra, labi bruņota un apgādāta armija⁴.

To, ka pēc 1990. gada 4. maija nebija iespējama tiesību pēcte-
cība aizsardzības jomā, t.i., nebija iespējams atjaunot armiju un citas
valsts aizsardzības struktūras, kādas tās bija līdz 1940. gada 17. jūni-
jam, noteica vairāki apstākļi: pirmkārt, gadu laikā principiāli bija kļu-
vusi atšķirīga valsts aizsardzības sistēma un aizsardzības struktūras;
otrkārt, bija pilnīgi cits personālsastāvs, un, treškārt, tiesiskos pama-
tus valsts aizsardzībai noteica pilnīgi citi atšķirīgi tiesību akti un šo
iemeslu dēļ radās nepieciešamība veidot valsts aizsardzības sistēmu
un risināt ar to saistītos likumdošanas jautājumus jaunā vēsturiskā
situācijā, kas raksturojas arī ar valstu iesaisti un aktīvu dalību starp-
tautisko drošības organizāciju – ANO, EDSO, WEU (Rietumeiropas sa-
vienība), EAPC (Eiropas Atlantiskā partnerattiecību padome), PfP (NATO
programma “Partnerattiecības mieram”) – darbā⁵.

Līgums par Eiropas Savienību tika parakstīts 1992. gada
7. februārī un stājās spēkā 1993. gada 1. novembrī. Ar Māstrihtas
līgumu⁶ Eiropas Ekonomikas Kopienai pārdēvēja par “Eiropas Ko-
pienu”. Ar šo līgumu arī ieviesa jaunus sadarbības veidus starp dalīb-
valstu valdībām, piemēram, aizsardzības jomā un tieslietu un iekš-
lietu jomā. Ar Māstrihtas līgumu izveidotajai Savienībai šajā līgumā
bija noteiktas pilnvaras, kas tika sadalītas trīs grupās, sauktas arī par
pīlāriem. Otrais pīlārs bija kopējā ārpolitika un drošības politika, kas
tika noteikta V sadaļas J.1–J.11 pantu normās, definējot Savienības
uzdevumu – noteikt un īstenot kopēju ārpolitiku un drošības politiku,

⁴ Zilbers, F. (1919). *Pirmie 20 gadi. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis*. 1938. Tieslietu
ministrijas izdevums. Rīga: A. Gulbja grāmatu spiestuve, 962. lpp.

⁵ Logina, I. (2000). Referāts “Likumdošanas iniciatīvas un tiesību reglamentācijas
jautājumi bruņotajos spēkos”. *Administratīvā Kriminālā Justīcija*. Nr. 3, 40.–43. lpp.

⁶ Treaty on European Union. pp. 123–129. Iegūts 15.12.2019. no https://europa.eu/european-union/sites/europaeu/files/docs/body/treaty_on_european_union_en.pdf

izmantojot starpvaldību metodes, un tā mērķis cita starpā bija: sargāt Savienības kopējās vērtības, pamatintereses, neatkarību un integritāti saskaņā ar Apvienoto Nāciju Organizācijas Statūtu principiem; visādi stiprināt Savienības drošību; veicināt starptautisko sadarbību; attīstīt un stiprināt demokrātiju un tiesiskumu, kā arī cilvēktiesību un pamatbrīvību ievērošanu⁷.

Eiropas Savienības Kopējā drošības un aizsardzības politika (ES KDAP) (pirms Lisabonas līguma stāšanās spēkā – Eiropas Drošības un aizsardzības politika) ir daļa no Kopējās ārējās un drošības politikas un vienlaikus arī viena no jaunākajām ES politikām, un kopš Latvijas iestāšanās ES 2004. gadā – paralēli valsts darbībai NATO politikās un aktivitātēs – KDAP ir kļuvusi par vēl vienu svarīgu pīlāru Latvijas īstenotajā drošības un aizsardzības politikā. Ņemot vērā mūsdienu drošības apdraudējumu pieaugumu un diskusijas par Eiropas nākotni, šobrīd notiek īpaši strauja un mērķtiecīga virzība uz ciešāku ES sadarbību drošībā un aizsardzībā. Arī transatlantiskie partneri izcēlušī nepieciešamību Eiropai vairāk uzņemt atbildību par savu drošību un atvēlēt vairāk resursus aizsardzībai⁸.

2007. gada 13. decembrī Lisabonā tika parakstīts jauns Eiropas Savienības pamatlīgums – Lisabonas līgums, ar ko tika grozītas Līguma par Eiropas Savienību un Eiropas Kopienas dibināšanas līguma normas, kas stājās spēkā 2009. gada 1. decembrī⁹, kur tā “V” sadaļa regulēja vispārīgos noteikumus par Savienības ārējo darbību

⁷ Māstrihtas un Amsterdamas līgumi. Iegūts 15.12.2019. no <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/lv/sheet/3/mastrihtas-un-amsterdamas-ligumi>

⁸ ES kopējā drošības un aizsardzības politika. Iegūts 15.12.2019. no <https://www.mfa.gov.lv/arpolitika/drosibas-politika/es-kopeja-drosibas-un-aizsardzibas-politika>

⁹ Lisabonas līgums. *Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis*, C 306, 50. sējums 2007. gada 17. decembris. Iegūts 23.10.2019. no <https://www.mfa.gov.lv/arpolitika/eiropas-savieniba-arpolitika/tiesibu-akti-un-dokumenti/lisabonas-ligums>

un noteica īpašus noteikumus par kopējo ārpolitiku un drošības politiku, un 24. panta¹⁰ norma, pamatojot, ka uz kopējo ārpolitiku un drošības politiku attiecas īpaši noteikumi un procedūras, noteica, ka Savienības kompetence kopējās ārpolitikas un drošības politikas jautājumos attiecas uz visām ārpolitikas jomām un visiem jautājumiem saistībā ar Savienības drošību, tostarp pakāpenisku kopējas aizsardzības politikas izstrādi, kam var sekot kopējas aizsardzības izveide.

Latvija no 2004. gada 29. marta ir Ziemeļatlantijas līguma organizācijas jeb NATO (*North Atlantic Treaty Organisation*) dalībvalsts. NATO kopš Latvijas neatkarības atjaunošanas Latvijai ir nesusi drošības garantijas un sniegusi ieguldījumu militāro spēju attīstībā. Latvija ir saņēmusi vairāk nekā 100 miljonus eiro sabiedroto spēku uzņemšanai nepieciešamās infrastruktūras un apmācību nodrošināšanai valsts teritorijā, kas ir ievērojami vairāk nekā Latvija ir iemaksājusi NATO budžetā. Tādējādi praksē ir pierādījies, ka valstu kolektīvo aizsardzības spēju nostiprināšana ir lētāks un efektīvāks process, kas turklāt dod lielākas drošības garantijas¹¹.

Dr. Katrīna Nīmane Metkalfa (*Katrin Nyman Metcalf*), Rīgas Juridiskās augstskolas asociētā profesore, gan uzsver, ka, lai arī aizsardzības sfēra ilgu laiku tika uzskatīta par jūtīgāko ārpolitikas sastāvdaļu, tomēr patlaban nekādu plānu attiecībā uz kopēju ES armiju vai citu konkrētu aizsardzības mehānismu gan neesot¹².

¹⁰ Līguma par Eiropas Savienību konsolidētā versija. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis C202 59. sējums 2016. gada 17. jūnijs, 32. lpp. Iegūts 23.10.2019. no https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/oj_c_2016_202_full_lv_txt.pdf

¹¹ Balode, L. (2019. gada 29. martā). Latvijas dalībai NATO –15 gadi. Iegūts 10.07.2020. no <https://lvportals.lv/norises/303052-latvijas-dalibai-nato-15-gadi-2019>

¹² Nyman M., C. (2001). Eiropas Savienības kopējā ārējā un drošības politika. *Likums un Tiesības*, Nr. 11(27), 339. lpp.

Dr.habil.iur. Jānis Strautmanis¹³ savulaik teicis, ka mūsdienu demokrātiskās valsts galvenais mērķis ir ar tautvaldības palīdzību nodibināt valstī vispārēju labklājību, vienlaikus izveidojot tiesisku valsti, kurā pastāv likuma vara un stingra tiesiska kārtība, kas garantē valsts nosprausto uzdevumu izpildi un, lai šo mērķi sa-sniegtu, cita starpā jāatrisina arī valsts aizsardzības problēmas, turklāt demokrātija prasot, lai indivīds dažkārt pakļautos arī tādām likumam, kuram viņš nepiekrīt.

Valsts drošība ir svarīgākais valsts pastāvēšanas un saglabāšanās nosacījums. Valsts drošība var tikt apdraudēta divējādi: iekšēji un ārēji. Iekšējās valsts drošības nodrošinātājas valstī ir Iekšlietu ministrijas struktūrvienības, savukārt ārējās – Aizsardzības ministrijas (turpmāk – AM) Nacionālie bruņotie spēki (turpmāk – NBS), kuros dienējošie karavīri ir amatpersonas, kurām ir īpašas dienesta attiecības ar Latvijas Republiku un kas ir sabiedrības daļa, kas rūpējas par valsts drošību gan Latvijā, gan starptautisko misiju rajonos kolektīvās aizsardzības ietvaros¹⁴.

2018. gada aptaujā par uzticību NBS tika noskaidrots, ka tiem uzticas vairāk nekā 69 procenti Latvijas iedzīvotāju¹⁵.

Atzīmējot Latvijas armijas simtgadi 2019. gadā, bijušais Bruņoto spēku komandieris Graube, runājot par Latvijas armiju, norā-

¹³ Strautmanis, J.(2001). Demokrātiska valsts un terorisms. *Likums un Tiesības*. 3. sējums, Nr. 11(27), 330. lpp.

¹⁴ Kušners, P. (2009). Pavēle par karavīra disciplinārsodišanu, tās apstrīdēšanas kārtība. *Jurista Vārds*, Nr. 35 (578). Iegūts 15.04.2020. no <https://juristavards.lv/doc/196705-pavele-par-karavira-disciplinarsodisanu-tas-apstridesanas-kartiba/>

¹⁵ Aptauja: Augusti uzticība Nacionālajiem bruņotajiem spēkiem; pavasarī tiem uzticējušies 69 procenti Latvijas iedzīvotāju. (2018. gada 14. jūnijā). Iegūts 20.04.2020. no <https://www.mil.lv/en/node/3328>

dija, ka tā nepārtraukti attīstās un atrodas uz pareizā ceļa. Viņš atgādināja, ka karavīrus ir jāspēj motivēt un jāturpina to darīt, norādot, ka: “Patriotisms, spēja un griba aizstāvēt valsti ir pati galvenā.”¹⁶

“Nākamajos desmit gados NBS sagaida milzīga attīstība,” prognozē esošais NBS komandieris Leonīds Kalniņš, un, pēc viņa vārdiem, šajos gados augs NBS jauno tehnoloģiju nodrošinājums un palielināsies militāro mācību intensitāte; tomēr Kalniņš uzsvēra, ka galvenais armijas elements ir karavīri, jo tehnoloģijas un bruņojums bez cilvēkiem neesot neko vērti¹⁷.

2019. gada 14. novembrī Saeima pieņēma likumu *Par valsts budžetu 2020. gadam*, kas aizsardzības nozarei paredzēja piešķirt 2 % no iekšzemes kopprodukta jeb 663,67 miljonus eiro, sasniedzot 27,02 miljonu eiro pieaugumu salīdzinājumā ar 2019. gada plānu¹⁸, kura kontekstā NBS komandieris Leonīds Kalniņš skaidroja, ka armija orientēsies uz trīs principiem – rekrutēšanu un personāla saglabāšanu, ekipējuma uzlabošanu un apmācīšanu¹⁹, tādējādi, izvēloties profesionālo dienestu, karavīri iegūst stabilitāti, konkurētspējīgu un

¹⁶ Latviešiem piemīt ļoti laba spēja mobilizēties grūtos brīžos. (2019. gada 10. jūlijs). Iegūts 19.05.2020. no <https://www.la.lv/graube-latviesiem-piemit-loti-laba-speja-mobilizeties-grutos-brizos>

¹⁷ NBS komandieris: Armiju sagaida milzīga attīstība. (2019. gada 5. jūlijs). Iegūts 10.04.2020. no <https://www.la.lv/nbs-komandieris-armiju-sagaida-milziga-attistiba>

¹⁸ Pabriks, A. (2019. gada 14. novembris). 2020. gada prioritāte ir Nacionālo bruņoto spēku kaujas gatavības paaugstināšana. Iegūts 20.04.2020. no <https://lvportals.lv/dienaskartiba/310501-pabriks-2020-gada-prioritate-ir-nacionalo-brunoto-speku-kaujas-gatavibas-paaugstinasana-2019>

¹⁹ Kalniņš par 2020. gada budžetu: Tas nedaudz ļaus attīstīt nepieciešamās bruņoto spēku spējas. (2019. gada 29. oktobris). Iegūts 20.04.2020. no <https://nra.lv/ekonomika/latvija/295653-kalnins-par-2020-gada-budzetu-tas-nedaudz-laus-attistit-nepieciešamas-brunoto-speku-spejas.htm>

motivējošu atlīdzību, sākot no 900 eiro mēnesī pēc nodokļu nomak-sas, kā arī plašas sociālās garantijas²⁰.

Kā jebkurā demokrātiskā valstī, arī Latvijā militārpersonu dienestam un praktiskai darbībai ir jāatbilst valstī pieņemtajam tiesiskajam regulējumam. Savulaik uz Saeimā pieņemto likumu pamata Aizsardzības ministrijā tika izstrādāti militārpersonu dar-bību regla-mentējoši noteikumi jeb militārie reglamenti, kuriem tiesvedību praksē ir likuma spēks. Vairāki noteikumi tika izstrādāti un darbojās, tomēr bija saskatāmas arī tādas militāro reglamentu nepilnības, kas skāra militārpersonu tiesību reglamentāciju, kas bija atzīstama par vienu no problēmām, bet savukārt otrā problēma pastāvēja sakarā ar nepieciešamību ekspertu nozīmēšanā bruņotajos spēkos un AM ko-pumā gadījumos, kad bija nepieciešams risināt juridiskus jautājumus sakarā ar dažādu negadījumu novērtēšanu, izmeklēšanu un seku lik-vidāciju, kad NBS vienības (apakšvienības) juristam bija jāsniedz at-zinumi un jāpieņem kompetenti lēmumi dažādos jautājumos²¹.

Militārā dienesta specifika nosaka, ka darba organizācija NBS vienībās (apakšvienības) notiek saskaņā ar normatīvajiem aktiem, komandieru dotām rakstiskām un mutiskām pavēlēm (rīkojumiem). Militāro dienestu regulējošie normatīvie akti nosaka karavīra bezierunu pakļaušanos augstākstāvošu komandieru rakstiski un mu-tiski dotām pavēlēm (rīkojumiem), norādījumiem. Pretējā gadījumā vienībā var tikt degradēts personāla morālais un militārās disciplīnas stāvoklis, kas ietekmē vienības kaujas gatavību un spēju pildīt *Nacio-nālo bruņoto spēku likumā* noteiktos uzdevumus²², un karavīram,

²⁰ Esi viens no mums – kļūsti karavīrs. Iegūts 20.04.2020. no <https://www.mil.lv/lv/klusti-karavirs>

²¹ Melderis, J. (2000). Par militāriem reglamentiem un ekspertu nozīmēšanu Nacionālajos Bruņotajos spēkos. *Administratīvā un Kriminālā Justīcija*, Nr. 3, 43.–44. lpp.

²² No 21.06.2016. Nr. 8-23.2016.3. LĒMUMS Par Latvijas Republikas Nacionālo bruņoto spēku [...] Vecākā autovadītāja dižkareivja [...] 2016. gada 22. aprīļa

kurš brīvprātīgi pieņēmis šādu tiesisko statusu, ir īpaša loma valsts un sabiedrības interešu nodrošināšanā. Karavīrs ir pakļauts stingrai militārai disciplīnai un atrodas dienestā 24 stundas/7 dienas nedēļā. Karavīram atšķirībā no citiem pilsoņiem ir paaugstināta juridiskā atbildība, un viņš ir pakļauts stingrām prasībām, kuras izvirza militārā dienesta gaita. Tā kā karavīram jāaizstāv sabiedrības intereses, valstij ir legītīmas tiesības prasīt no karavīra īpašu uzticību un lojalitāti²³, un karavīrs, dodot zvērestu, apzinās atbildību savas tautas un likuma priekšā²⁴.

Militārā dienesta attiecību būtiskākā atšķirība no citiem valsts dienesta veidiem ir to pamatā esošās valsts imperatīvās militārās intereses, kas vērstas uz valsts pastāvēšanas un suverenitātes nodrošināšanu. Profesionālā dienesta karavīra tiesības var ierobežot. Šie ierobežojumi ir noteikti ar likumu, kam ir legītīms mērķis, t.i., demokrātiskās valsts iekārtas, valsts drošības, valsts pastāvēšanas un suverenitātes nodrošināšana, un tie ir samērīgi (proporcionāli) attiecībā pret to mērķi. Karavīru apstākļi nav salīdzināmi vai vienādi ar citām personu grupām valsts dienestā. Karavīra dienests ir atkarīgs no valsts aizsardzības uzdevumiem un nepieciešamības, ikdienas funkciju izpilde notiek bez sadalījuma noteiktā darba stundu izteiksmē. Balstoties uz šo dienesta laika sadales specifiku, ir veidota

iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2016. gada 26. aprīlī, Nr. [..]). Nav publicēts

²³ No 25.02.2013. Nr. 8-23.2012.11 LĒMUMS par Nacionālo bruņoto spēku [..] virsnieka [..], pers. kods [..], 2012. gada 15. novembra iesniegumu (AM saņemts 2012. gada 15. novembrī, Nr. [..]). Nav publicēts

²⁴ 12.05.2017. Nr. 8.-23.2017.1. LĒMUMS Par Latvijas Republikas Nacionālo bruņoto spēku [..]kareivja [..] iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā [..]). Nav publicēts

atalgojuma sistēma, kā arī sociālo garantiju kopums, tādējādi līdzsva-
rojot un kompensējot gan dienesta laika īpatnības, gan citus ar die-
nesta izpildi saistītos jautājumus²⁵.

Tiesībzinātnieks Peters Rove (*Peter Rowe*)²⁶, pētot tos cilvēka
tiesību aspektus, kas var būt saistīti ar darbību bruņotajos spēkos,
neatkarīgi no tā, vai karavīrs atrodas kazarmās, piedalās apmācībās
vai tiek izmantots militārajās operācijās savā valstī vai ārpus tās,
īpaši pievēršoties karavīru militārās disciplīnas aspektiem, secina, ka
militārā dienesta unikālā daba rada daudz ar cilvēktiesībām saistītu
jautājumu arī karavīram neatkarīgi no statusa.

Autore pievienojas savulaik profesora Artūra Liedes teikta-
jam, ka tiesību attīstība noteic gan dzīves uzskatu, gan tautas dzīves
mērķu maiņu un attīstību²⁷, kas saskan arī ar atziņu par to, ka tikai
tad, kad likuma panta piemērošana un juridiska jēdziena izskaidro-
šana vairs nebūs formāls, bet gan dzīvs un radošs darbs, piepildīsies
tiesiskās drošības ideāls, un šos vārdus autore uzskata par aicinā-
jumu radošam darbam arī tiesību laukā, tam radošam darbam²⁸, ko
autore ar šo pētījumu ir uzņēmusies izpildīt un veltīt mūsu Latvijai
un tās karavīriem!

²⁵ No 14.09.2017. Nr. 8-23.2017.7 LĒMUMS Par Latvijas Republikas Nacionālo
bruņoto spēku [...] dižkareivja [...] 2017. gada 26. jūlija iesniegumu (saņemts
Aizsardzības ministrijā 2017. gada 27. jūlijā ar Nr. [...]). Nav publicēts

²⁶ Rowe, P. (2006). *The Impact of Human Rights Law on Armed Forces*. Cambridge
University Press, p. 259

²⁷ Liede, A. (1919). Šķiršanās no BGB. *Tieslietu Ministrijas Vēstnesis*. 1938. Tieslietu
ministrijas izdevums. Rīga: A. Gulbja grāmatu spiestuve, 558. lpp.

²⁸ Vīnzarājs, N. (1920). Formālais un neformālais moments tiesneša darbā. *Tieslietu
Ministrijas Vēstnesis*. 1939. Tieslietu ministrijas izdevums. Rīga: A. Gulbja grāmatu
spiestuve, 226.–227. lpp.

Pētījuma aktualitāti autore pamato ar AM sniegtajiem statistikas datiem par to, ka NBS struktūrvienībās katru gadu ar dažādiem disciplinārsodiem tiek sodīti vairāk nekā 156 karavīri²⁹, un viens no disciplinārsodiem ir karavīra atvaļināšana no aktīvā dienesta pirms noteiktā laika. Karavīri tiek atvaļināti, bet viņu skaits saskaņā ar regulējošām tiesību normām ir atzīstams par ierobežotas pieejamības informāciju, kas paredzēta tikai NBS iekšējai lietošanai³⁰, tāpēc nav publiskojams. Karavīrs pilda valsts dienestu valsts aizsardzības jomā un, stājoties amatā, zvēr savus pienākumus, sargājot Latvijas valsti, pildīt, netaupot ne spēkus, ne veselību, ne dzīvību. Karavīra disciplināratbildības, kas ietilpst speciālā militāro tiesību institūtā, kas savukārt ir administratīvo tiesību sastāvdaļa, tiesiskais regulējums ir uzskatāms kā izņēmums administratīvajās tiesībās, ņemot vērā, ka militāro tiesību institūtā darbojas princips – nekavējoties izpildīt sankcijas militārās disciplīnas pārkāpumu gadījumā, vēl pirms tiesa pieņem nolēmumu. Karavīra tiesiskajā statusā disciplināratbildībai ir atvēlēta īpaša loma, jo tiesiskā statusa zaudēšana sakarā ar profesionālā dienesta līguma izbeigšanu pirms termiņa, kas tiek iniciēts no vadības puses pret karavīra gribu, var notikt disciplināratbildības kontekstā, proti, kad karavīram iestājas disciplināratbildība, ja viņš ir pārkāpis militāro disciplīnu. Latvijas tiesiskajā sistēmā, ņemot vērā, ka Latvijas Republikā kā demokrātiskā un tiesiskā valstī karavīra disciplināratbildības tiesiskajam regulējumam ir jāatbilst gan starptautiskajām tiesību normām, gan militāro tiesību pētnieku atziņām un ieteikumiem, tā nepilnības nedrīkst radīt karavīram viņa tiesību aizskārumu vai pārkāpumu, bet gadījumā, ja tādas tiek konstatētas, tās ir nekavējoties jānovērš. Latvijā likumdevējam ir jānodrošina ikviena karavīra juridiskā aizsardzība un tiesiskie instrumenti to

²⁹ AM 28.07.2020. gada vēstule Nr. MV-N/1631. Nav publicēts

³⁰ NBS Apvienotā štāba 10.02.2021. gada lēmums Nr. 2/VN/104. Nav publicēts

īstenošanā visa disciplinārā procesa laikā, bet, tā kā pašlaik tie ir nodrošināti daļēji – tikai apelācijas stadijā, tad ir nepieciešams šo tiesisko regulējumu pilnveidot. Karavīrā kā valsts aizsardzības spēju pamatelementā Latvija iegulda ievērojamus valsts budžeta līdzekļus, kas paaugstina valsts ekonomisko aktivitāti, palielina ārvalstu investīciju apjomu, tādējādi nesot ievērojamu pienesumu tautsaimniecībā, un autore ir pārliecināta, ka gan Latvijas sabiedrībai, kuras maksātie nodokļi ir jāizmanto lietderīgi, gan valsts aizsardzībai ikkatrs karavīrs ir svarīgs, jo nevar noliegt, ka apmācīta, sagatavota, ekipēta un labi atalgota karavīra atvaļināšana no dienesta pirms noteiktā laika nodara zaudējumus Latvijas tautsaimniecībai kopumā un apdraud valsts ārējo drošību. Turklāt pat viena karavīra atvaļināšana no dienesta pret viņa gribu pirms noteiktā laika, kas, iespējams, noticis tāpēc, ka esošajā normatīvajā tiesiskajā regulējumā disciplināratbildības kontekstā ir nepilnības, kas neļauj karavīram sevi pienācīgi aizstāvēt, ir uzskatāma par būtisku trūkumu, ko autore risinās šajā pētījumā.

Iepriekšējo pētījumu koncentrēta analīze. Militāro tiesību teorētiskie aspekti Latvijas juridiskajā zinātnē ir maz pētīti, bet attiecībā par karavīra disciplināratbildību jāatzīst, ka tā vispār nav bijusi Latvijas tiesībzinātnieku redzeslokā. Mūsdienās tikai daži autori savos darbos ir ieskicējuši ar karavīra disciplināratbildību saistītās problēmas, piemēram, L. Balode rakstīja par disciplināri sodīta pilsoņa pieņemšanu militārajā un citā valsts dienestā³¹; militāro tiesību pētnieks Francis Justs ir sastādījis Militāro jēdzienu skaidrojošo vārdnīcu³², jurists Mg.iur. Pēteris Kušners analizējis militāro

³¹ Balode, L. (2019. gada 8. janvārī). Disciplināri sodītu pilsoni var pieņemt gan militārajā, gan citā valsts dienestā. Iegūts 03.04.2019. no <https://lvportals.lv/skaidrojumi/301195-disciplinari-soditu-pilsoni-var-pienemtgan-militaraja-gan-cita-valsts-dienesta-2019>

³² Justs, F. (2008). *Militāro jēdzienu skaidrojošā vārdnīca ar pamatterminu tulkojumu angļu valodā*: 15 300 terminu un vārdkopu. Rīga: Avots, 1231. lpp.

dienestu kā vienu no valsts dienesta veidiem politisko un pilsonisko tiesību ierobežojumu izpratnē³³, militārpersonas tiesiskā statusa regulējuma problemātiku Latvijā un ārvalstīs³⁴, kļūdainu Augstākās tiesas Senāta spriedumu militārā dienesta jomā³⁵, pavēli par karavīra disciplinārsodišanu, tās apstrīdēšanas kārtību³⁶, par atļaujas pieejai valsts noslēpumam īpatnībām³⁷. Pētniece Imanta Logina publicēja referātu par likumdošanas iniciatīvas un tiesību reglamentācijas jautājumiem bruņotajos spēkos³⁸. Mģ.iur. Vitolds Lubgāns pētījis militāro tiesību jēdzienu un tiesību avotus³⁹. Speciālists J. Melderis rakstīja par militāriem reglamentiem un ekspertu nozīmēšanu *NBS*⁴⁰, bet robežsardzes virsnieks Raitis Tiliks – par disciplinārās atbildības jautājumu īpatnībām⁴¹. Līdz ar to autorei bija samērā ierobežotas iespējas polemizēt ar šiem autoriem un, lai sniegtu papildu teorētisko

³³ Kušners, P. (2013). Militārais dienests kā viens no valsts dienesta veidiem politisko un pilsonisko tiesību ierobežojumu izpratnē. *LU 71. konferences Rakstu Krājums*, 288.–293. lpp.

³⁴ Kušners, P. (2013). Militārpersonas tiesiskā statusa regulējuma problemātika Latvijā un ārvalstīs. *Juridiskā Zinātne* Nr. 4, 101.–110. lpp.

³⁵ Kušners, P. (2012). Par kļūdainu Augstākās tiesas Senāta spriedumu militārā dienesta jomā. *Jurista Vārds*, Nr. 39, 23. lpp.

³⁶ Kušners, P. (2009). Pavēle par karavīra disciplinārsodišanu, tās apstrīdēšanas kārtība. *Jurista Vārds*, Nr. 35 (578). Iegūts 15.04.2020. no <https://juristavards.lv/doc/196705-pavele-par-karavira-disciplinarsodisanu-tas-apstridesanas-kartiba/>

³⁷ Kušners, P. (2014. gada 10. jūnijs). Vēlreiz par atļaujas pieejai valsts noslēpumam nozīmi. Iegūts 31.03.2019. no <https://www.tvnet.lv/5186075/velreiz-par-atlaujas-pieejai-valsts-noslepumam-nozimi>

³⁸ Logina, I. (2000). Referāts “Likumdošanas iniciatīvas un tiesību reglamentācijas jautājumi bruņotajos spēkos”. *Administratīvā un Kriminālā Justīcija*, Nr. 3, 40.–43. lpp.

³⁹ Lubgāns, V. (2003). Militāro tiesību jēdziens un tiesību avoti. *Jurista Vārds*, Nr. 24 (282), 1., 4.–5. lpp.

⁴⁰ Melderis, J. (2000). Par militāriem reglamentiem un ekspertu nozīmēšanu Nacionālajos Bruņotajos spēkos. *Administratīvā un Kriminālā Justīcija*, Nr. 3, 43.–44. lpp.

⁴¹ Tiliks, R. (2006). Disciplinārās atbildības jautājumu krustcelēs. *Jurista Vārds*, Nr. 4 (407), 12.–19. lpp.

pamatojumu pētījumā, autore pēta arī Latvijā atzītu administratīvo tiesību zinātnieku, piemēram, K. Dišlera⁴², autoru kolektīva: J. Briedes, E. Danovska un A. Kovaļevskas⁴³, arī J. Briedes⁴⁴, E. Danovska⁴⁵ un J. Načisčioņa⁴⁶ darbus, ārvalstu administratīvo tiesību zinātnieka *F. J. Paine*⁴⁷ un militāro tiesību pētnieku, kā, piemēram, *G. B. Davis*⁴⁸, *D. Kennedy*⁴⁹, *D. Luban*⁵⁰, *J. A. Lynn*⁵¹, *G. Nolte*⁵², *P. Rowe*⁵³, *P. Olsthoorn*⁵⁴ un autoru kolektīva: *M. F. Brandebo*, *J. Österberg*,

42 Dišlers, K. (2002). *Ievads administratīvo tiesību zinātnē*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 274. lpp.

43 Briede, J., Danovskis, E., Kovaļevska, A. (2016). *Administratīvās tiesības*. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 351. lpp.

44 Briede, J. (1998). Latvijas administratīvi procesuālās normas Eiropas Padomes dokumentu kontekstā. Procesuālais taisnīgums. *LU zinātniskie raksti / Prof. U. Krastiņa redakcijā*, 20.–60. lpp.

45 Danovskis, E. (2013). Valsts dienesta jēdziens. *LU 71. konference, Rakstu krājums*, 283.–287. lpp.

46 Načisčionis, J. (2018). *Administratīvās tiesības*. Ceturtais izdevums. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 518. lpp.

47 Paine, F. J. (2003). Eiropas administratīvo tiesību ietekme uz dalībvalstu administratīvajām tiesībām. *Likums un Tiesības*, 5. sējums. Nr. 4 (44), 114. lpp.; Paine, F. J. (2002). *Vācijas vispārīgās administratīvās tiesības. Vācijas Administratīvā procesa likums*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 84. lpp.

48 Davis, G. B. (1915). *A treatise on the military law of the United States together with the practice and procedure of courts-martial and other military tribunals* (3rd ed.). New York: J. Wiley & Sons., p. 1

49 Kennedy, D. (2009). *Of War and Law*. Princeton: Princeton University Press, p. 191

50 Luban, D. (2013). Military necessity and the cultures of military law armed forces. *Leiden Journal of International Law*, pp. 315–349
DOI: 10.1017/S092215651300006X

51 Lynn, J. A. (1989). Toward an Army of Honor: The Moral Evolution of the French Army, 1789-1815. *French Historical Studies*, 16(1), p. 166

52 Nolte, G. (2003). *European military Law System*. Berlin: De Gruyter Recht, p. 302

53 Rowe, P. (2006). *The Impact of Human Rights Law on Armed Forces*. Cambridge University Press, p. 259

54 Olsthoorn, P. (2005). Honor as a Motive for Making Sacrifices. *Journal of Military Ethics*, 4(3), p. 190

A. K. Berglund⁵⁵ darbus, arī tiesību pētnieku, piemēram, I. Baricina, I. Bošno⁵⁶, V. Nersesjanca⁵⁷, J. Ivļeva⁵⁸ un N. Rozina⁵⁹ atziņas un tos ārvalstu – Vācijas, Beļģijas, Nīderlandes un Itālijas aktuālo tiesību normu aspektus, kurus uzskata par nozīmīgiem pētījuma kontekstā, kas ļaus ieteikt labāko risinājumu esošo karavīra disciplinārtbildību regulējošo tiesību normu uzlabošanā.

Pētījuma objekts ir karavīra disciplinārtbildība, kas ietilpst speciālā militāro tiesību institūtā, kas ir administratīvo tiesību sastāvdaļa.

Pētījuma priekšmets ir ar karavīra disciplinārā procesa kā karavīra disciplinārtbildības sastāvdaļas saistīto tiesisko jēdzienu saturiskais skaidrojums kopsakarā ar regulējošām tiesību normām, to definējumi, piemērošana un prakse kontekstā ar vispārējo un speciālo militāro tiesību, administratīvo tiesību un administratīvā procesa tiesību normām.

Pētījuma hipotēze: nepilnīgs tiesisko aizsardzības līdzekļu regulējums esošajos karavīra disciplinārtbildību regulējošos normatīvos aktos, kuros nav iekļauts karavīra padomdevēja institūts un nav ietverts aizliegums pildīt ar karavīra amatu saistītas darbības, pret-

55 Brandebo, M. F., Österberg, J., Berglund, A. K. (2019). The Impact of Constructive and Destructive Leadership on Soldier's Job Satisfaction. *Psychological Reports*, 122(3), pp. 1068–1069. DOI: 10.1177/0033294118771542

56 Барциц, И. Н., Бошно, С. В. (2007). *Источники служебного права*. Москва: РАГС, с. 53

57 Нерсесянц, В. С. (2001). *Теория права и государства*. Москва: Издательство НОРМА, с. 253–256

58 Ивлев, Ю. В. (2000). *Логика для юристов*. Учебник для вузов. Москва: Дело, с. 182–183

59 Розин, Н. И. (1910). *Оглавление книги: Об оскорблении чести: Уголовно-юридическое исследование Общая часть. Опозорение*. 2-е изд. Томск: Т-во Печатня С. П. Яковлева, с. 21

tiesiski izmantojot savu dienesta stāvokli vai nonākot interešu konfliktā, ierobežo karavīra tiesības uz aizstāvību visa disciplinārā procesa laikā, kas kopumā sašaurina NBS karavīru tiesību tvērumu disciplināratbildības kontekstā Latvijā.

Pētījuma mērķis: izstrādāt zinātniski pamatotus priekšlikumus karavīra disciplināratbildības tiesiskā regulējuma pilnveidošanā.

Pētījuma uzdevumi, lai mērķis tiktu sasniegts, ir sekojoši:

- 1) noskaidrot ar karavīra disciplināratbildību saistītos tiesiskos jēdzienus un ar tiem saistīto tiesisko jēdzienu saturisko skaidrojumu kopsakarā ar regulējošām tiesību normām, izstrādāt definīcijas;
- 2) analizēt un salīdzināt ar karavīra disciplināratbildību saistīto tiesisko regulējumu Latvijā;
- 3) analizēt Latvijas un ārvalstu tiesiskās aizsardzības līdzekļus karavīriem pret disciplinārsodiem;
- 4) pētīt Latvijas un ārvalstu regulējošās normas, kas palīdz aizsargāt karavīra tiesības disciplinārā procesa ietvaros;
- 5) pētīt un analizēt disciplināro praksi AM Apelācijas komisijas (turpmāk – AK) lēmumos;
- 6) pētīt juridisko literatūru, judikatūru un tiesu praksi;
- 7) izdarīt secinājumus;
- 8) ierosināt priekšlikumus esošo karavīru disciplināratbildību regulējošo normatīvo aktu izmaiņām, tos uzlabojot un pilnveidojot.

Izmantotās pētījuma metodes: 1) **analītiskā pētniecības metode**, lai noskaidrotu zinātniskās literatūras, tiesību normu, tiesu praksē, judikatūrā un praksē izteikto atziņu saturu; 2) **salīdzināmā tiesību metode**, lai autore noskaidrotu normatīvā regulējuma īpatnības gan

Latvijā, gan ārvalstu – Vācijas, Beļģijas, Nīderlandes un Itālijas – aktuālo tiesību normu tādus aspektus, kurus uzskata par nozīmīgiem pētījuma kontekstā; 3) **vēsturiskā pētniecības metode** izmantota, noskaidrojot karavīra tiesiskā statusa, kurā ietilpst disciplināratbildība, ģenēzi, kas ļauj autorei izprast gan normatīvā regulējuma saturu, gan sniedz tā raksturojumu kontekstā ar mūsdienām; 4) **deduktīvā pētniecības metode** pielietota, lai no plašā teorētisko atziņu klāsta, kas ietverts AK lēmumos, izdarītu secinājumus par disciplināro praksi NBS; 5) izmantojot **induktīvo pētniecības metodi**, kur no atsevišķa gadījuma par seržanta A. J. atvaļināšanas no dienesta analīzes tiesiskā regulējuma praktiskās īstenošanas kontekstā tiks atvasināti vispārināti secinājumi un 6) **dogmatiskā pētniecības metode**, kas palīdzēs pareizi izprast karavīra disciplināratbildības normas. Dogmatiskais paņēmiens tiks piemērots, lai iegūtu tiesisko normu juridiskā satura pareizu izpratni un iepazītu būtību, un, izmantojot šo metodi, tiks veicināta darbā izvirzītā mērķa sasniegšana – uz esošo normu analīzes bāzes izdarīt zinātniski pamatotus secinājumus, kurus varētu izmantot karavīra disciplināratbildības normu pilnveidošanas procesā, pārstrādājot esošās vai izstrādājot jaunas; 7) **loģiski konstruktīvā pētniecības metode** pielietota secinājumu un priekšlikumu izteikšanai konkrētu autores priekšlikumu formulēšanai.

Pētījumā izmantotas arī šādas **tiesību normu interpretācijas metodes**: 1) **gramatiskā**, lai noskaidrotu konkrēto tiesību normu, kas definē “karavīra disciplināratbildības” jēgu no tajā ietvertu vārdu nozīmes un to savstarpējas sakarības viedokļa; 2) **sistēmiskā**, lai noskaidrotu karavīra disciplināratbildības, kas ietilpst speciālā militāro tiesību institūtā, kas ir administratīvo tiesību sastāvdaļa, tiesību normatīvā regulējuma kopsakarības Latvijā; 3) **vēsturiskā** – noskaidrojot konkrētās tiesību normas mērķi un likumdevēja gribu, ņemot vērā apstākļus, kas bijuši konkrētās inter-

pretējamās normas rašanās pamatā, izpētot karavīra disciplināratbildību regulējošo normu grozījumus, likumprojektus, izsekojot šo normu attīstības gaitai; 4) **teleolģiskā**, lai noskaidrotu konkrēto militāro tiesību normu, kas definē “karavīra disciplināratbildības” jēgu un mērķi, izsecinātu, vai likumdevēja mērķis sakrīt ar tiesību normu mērķi gan no vēsturiskā, gan mūsdienu skatupunkta.

Lai radītu izpratni par karavīra disciplināratbildību un tās lomu karavīra tiesiskajā statusā, **pētījuma periods** iesniedzas Zviedru Vidzemes (1629–1721) laika posmā, noskaidrojot “karavīra tiesiskā statusa” kā tiesību institūta vēsturisko izcelsmi un attīstību saistībā ar “karavīra disciplināratbildības” tiesību institūtu. Savukārt detalizēta izpēte par karavīra disciplināratbildības normatīvā regulējuma problēmjaudājumiem ir veikta gan vēsturiskā aspektā, pētot 1930. gada *Likumu par dienesta gaitu armijā un flotē*, tā vietā 1939. gada 19. septembrī Ministru kabineta pieņemto *Karavīru dienesta likumu*, 1931. gada 6. martā pieņemto *Likumu par virsnieka goda tiesām*, 1933. gada 24. aprīļa *Sodu likumu*, gan mūsdienās –, ietverot 05.10.2010. MK noteikumu Nr. 947 “Karavīru un zemes-sargu militārās disciplīnas reglamenta” redakciju, kas bija spēkā līdz 2020. gada 1. decembrim, un *Militārās disciplināratbildības likuma* redakciju, kas stājās spēkā ar 2020. gada 1. decembri.

Pētījuma teorētiskajā bāzē izmantoti zinātniskās literatūras avoti: zinātniskās grāmatas, tiesību zinātnieku raksti, publikācijas, monogrāfijas, konferenču materiāli; judikatūras, tiesu un NBS disciplinārās prakses materiāli, interneta resursi.

Pētījuma tiesiskā bāze sastāv no Latvijas Republikas *Satversmes* (turpmāk – *Satversme*), Latvijas karavīra disciplināratbildības normatīvā regulējuma, tai skaitā Ministru Kabineta noteikumiem, reglamentiem, instrukcijām un pavēlēm. Salīdzinājumam autore pēta arī

ārvalstu nacionālo – Vācijas, Beļģijas, Nīderlandes un Itālijas – aktuālo tiesību normu aspektus, kurus uzskata par nozīmīgiem pētījuma kontekstā.

Darba struktūru veido Ievads, kas atspoguļo izvēlētās tēmas vēsturisko atkāpi, karavīra lomu, nozīmi un vietu militārajā dienestā, sabiedrībā un valsts aizsardzībā, izskaidro militārā dienesta specifiku un militārā dienesta attiecību īpatnības, ņemot vērā apstākļus, ka karavīra disciplinārtbildību regulē gan militāro tiesību vispārējie un speciālie avoti, gan arī administratīvo tiesību un administratīvā procesa tiesību normas. Ievadā ir ietverti arī: aktualitāte, iepriekšējo pētījumu koncentrēta analīze, pētījuma objekts un priekšmets, hipotēze, mērķis un uzdevumi, metodes, ierobežojumi, teorētiskā bāze un struktūra, kā arī pētījuma novitāte, darba rezultātu aprobācija un tēzes.

Pētījuma 1. nodaļā autore noskaidro ar karavīra disciplinārtbildību saistīto tiesisko jēdzienu un ar tiem saistīto tiesisko jēdzienu saturisko skaidrojumu kopsakarā ar regulējošām tiesību normām, izstrādā “karavīra” definīciju, pēta un analizē karavīra kā tiesību subjekta institūtu valsts pārvaldē, Nacionālajos bruņotajos spēkos un valsts dienestā. Izskaidro arī karavīra kā militāro tiesību subjekta būtību un saistību ar militāro tiesību priekšmetu, vispārējiem un speciālajiem tiesību avotiem, izstrādā “militāro tiesību” definīciju, kā arī pēta militāro tiesību un administratīvo tiesību mijiedarbību.

2. nodaļā autore pēta karavīra tiesisko statusu un visus tā elementus – karavīra tiesības, ierobežojumus, pienākumus un disciplinārtbildību un, izmantojot zinātnisko pētījumu atziņas un tiesisko regulējumu Latvijā un ārvalstīs, skaidro un analizē šos jēdzienus, veic arī “goda” jēdziena saturisko analīzi un vēsturiskās attīstības tendences civilajā un militārajā dzīvē, noskaidro karavīra tiesiskā statusa izcelsmi un transformāciju mūsdienās. Autore izstrādā “karavīra

tiesiskā statusa” definīciju, ietverot tajā arī “godu” kā militāri ētisku prasību.

3. nodaļā autore pēta un analizē karavīra disciplinārbildības un disciplinārā procesa, tai skaitā disciplināro procedūru jēdzienus, būtību, teorētisko un tiesisko regulējumu no vēsturiskā un mūsdienu skatupunkta, īpašu uzmanību pievēršot disciplinārlietas ierosināšanas, izskatīšanas un pabeigšanas procedūrām. Autore šeit pēta un analizē arī karavīra disciplinārbildības seku, kas ir disciplinārsods un sodāmība, kā arī disciplinārsoda izpildes teorētiskos un tiesiskos aspektus.

Pēdējā – 4. nodaļā autore pēta un analizē NBS disciplināro praksi, izmantojot Aizsardzības ministrijas Apelācijas komisijas, kas, saņemot karavīra iesniegumu pēc militārā disciplīnas pārkāpuma izskatīšanas materiāliem, novērtē NBS struktūrvienībā uzliktā disciplinārsoda pamatotību un atbilstību izdarītajam pārkāpumam, lēmumus laika periodā no 2012. gada līdz 2019. gadam (ieskaitot), kā rezultātā karavīram disciplinārsods var tikt atcelts, samazināts vai atstāts spēkā, apstrīdēšanas iesniegumu noraidot. Salīdzinājumam pētījumā autore pēta ārvalstu – Vācijas, Beļģijas, Nīderlandes un Itālijas – aktuālo tiesību normu aspektus, kurus uzskata par nozīmīgiem pētījuma kontekstā, kas ļaus ieteikt labāko risinājumu esošo karavīra disciplinārbildību regulējošo tiesību normu uzlabošanā. Noslēgumā apkopoti autores secinājumi un ierosinātie priekšlikumi.

Pētījuma zinātniskā novitāte izpaužas tajā, ka autores pētījums ir pirmais tāda apjoma darbs Latvijā, kurā, padziļināti izpētot karavīra disciplinārbildības tiesisko regulējumu, ir identificētas tajā esošās problēmas, tai skaitā tās, kas liedz karavīram pilnvērtīgas iespējas aizstāvēt sevi visa disciplinārā procesa laikā, arī padomdevēja neesamības dēļ, un ieteikti risinājumi tā uzlabošanai. Pētījumā tiek izmantots ārvalstu tiesiskais regulējums līdzīgu jautājumu risināšanā, un ir

izstrādāti zinātniski pamatoti NBS attiecīgās struktūrvienības īsteno-tajā disciplinārajā praksē realizējami priekšlikumi. Autore izsaka pie-ņēmumu, ka pētījuma ietvaros atklātie trūkumi un problēmas, un to izstrādātie risinājumi dos nozīmīgu pienesumu ikviena Latvijas kara-vīra tiesībām uz aizstāvību visa disciplinārā procesa laikā. Izmantojot pētījumā izteiktās jaunās zinātniskās atziņas, būs iespējams pilnvei-dot karavīra disciplināratbildības tiesisko regulējumu, un **praktiskā pielietojuma** aspektā tas dos iespēju likumdevējam ieviest zināt-niski pamatotas tiesību normas.